1) норми адміністративного права, які закріплюють повноваження Уповноваженого у справах ЄСПЛ;

2) принципи (стандарти) розгляду справи у ЄСПЛ та принципи (стандарти) належного урядування;

3) форми (інструменти) процедурної діяльності Уповноваженого у справах ЄСПЛ;

4) форми (інструменти) процесуальної діяльності Європейського суду з прав людини;

5) правові інститути додаткової юридичної соціальної та іншої допомоги і підтримки;

6) інститут перегляду рішень Європейського суду з прав людини.

Таким чином, інститут Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини виконує роль «захисника» держави, «захисника» рішень і дій національних органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Раімов Р.І. Діяльність суб'єктів природніх монополій як об'єкт адміністративного-правового регулювання. Юридичний науковий електронний журнал. 2019 .№3. С.157-159.
2. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Постанова Кабінету Міністрів України від 03.05.2006. №784, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2006-%D0%BF/ed20211105#Text (Дата звернення: 28.03.2026).
3. Миколенко О.І. Теорія адміністративного процедурного права: монографія. Харків: Буун книга, 2010. 336 с.
4. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. Київ: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
5. Кожем'якіна Т.В. Гарантії реалізації адміністративно-правового статусу Уповноваженого у справах ЄСПЛ: сучасний стан та перспективи розвитку. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. №6. С. 462-466, URL: https://ir.library.knu.ua/entities/publication/ae07a5b4-5af5-405b-b9a7-9d0ebb3c8cbf
6. Європейський Суд з прав людини. Офіційний сайт, URL: https://www.echr.coe.int/ (Дата звернення: 28.03.2026).

Коломоєць Тетяна
Запорізький національний університет,
деканесса юридичного факультету,
докторка юридичних наук, професорка,
членкиня-кореспондентка НАПрН України,
Заслужена юристка України

Безбар'єрність як принцип публічної служби в Україні: виклик воєнного часу чи правовий стандарт європейської моделі?

Проблематика кадрового ресурсу публічної служби є однією із тих, що постійно перебуває у полі зору вчених-правників, які представляють різні галузеві наукові напрямки, як-то: вчені-конституціоналісти (О. Батанов, В. Серьогін, Ю. Барабаш, Н. Мішина та ін.), представники науки трудового права (О. Дрозд, Л. Малюга, В. Щербина та ін.), кримінального права (О. Дудоров, М. Хавронюк, Н. Гуторова, Ю. Пономаренко та ін.), права соціального захисту (О. Сокуренко, О. Луценко, Г. Яковлєва та ін.), питома ж вага наукових тематичних праць цілком логічно належить авторству вчених-адміністративістів, які поглиблено досліджують проблематику права публічної служби в цілому, так і кадрового ресурсу публічної служби зокрема (А. Берлач, Л. Біла-Тіунова, В. Колпаков, Л. Корнута, Н. Литвин, О. Проневич, С. Федчишин та ін.), відзначаючи його унікальність, кількісне багатоманіття та видове урізноманіття, що, у свою чергу, актуалізує питання пошуку такої нормативної моделі

допуску до публічної служби, просування по службі (формування службової кар'єри), припинення відносин публічної служби, яка б дозволяла урахувати вусі «параметри» відповідного кадрового ресурсу, була б релевантною вимогам часу, пріоритетам реалізації державної політики у сфері публічної служби у контексті «домінуючих» векторів державотворчих та правотворчих процесів.

У щорічних публічних звітах Голови НАДС про підсумки роботи окремо аналізується кадровий ресурс публічної служби, із акцентом уваги на його представницький сегмент ступінь адаптивності до вимог часу та викликів суспільства. Так, наприклад, якщо у Публічному звіті 2023 року кадровий ресурс публічної служби представлений, із виокремленням осіб, які перебувають на ТОТ або в межах районів бойових дій, осіб з інвалідністю, мобілізованих [1], тоді як у Звіті 2024 року додатково виокремлюються кількісні показники залученості ветеранів та ветеранок, молоді [2], а у Звіті 2025 року взагалі подається «картина кадрового ресурсу у деталізованому розрізі» [3], що свідчить про достатню мобільність кадрового ресурсу публічної служби, появу нових його «складових» (ветерани, внутрішньо переміщені особи тощо), модифікацію вже існуючих (молодь, особи з інвалідністю тощо), що й актуалізує питання доступності (відсутності бар'єрів) всіх цих осіб, всього людського ресурсу у його урізноманітті.

Доступність публічної служби варто розглядати в аспекті унормування передумов для усунення бар'єрів для публічної служби, при цьому «бар'єрів» у широкому розумінні, як тих, які пов'язані із дискримінацією (унормовані ознаки), так і тих, які такого зв'язку не передбачають. Реалії дії правового режиму воєнного стану в Україні суттєво впливають на урізноманітнення кадрового ресурсу публічної служби, як і глобальні безпекові, цифровізаційні, економічні, екологічні та інші виклики, що й обумовлює появу нових «бар'єрів» та модифікацію «стандартних» («наявних») і у цьому контексті безбар'єрність публічної служби має забезпечити її доступність, комфортність для всіх без винятку осіб. У Національні й стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року безбар'єрність визначено як «загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності» [4], що й слугувало підґрунтям для унормування засад безбар'єрності публічної служби (наприклад, наказ НАДС від 31 березня 2023 р. № 51-23 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування безбар'єрності на робочому місці в державних органах»), для правозастосочої, інтерпретаційної, просвітницької діяльності (наприклад, підготовку Практичного посібника з організації безбар'єрного та інклюзивного навчання, Гайду «Безбар`єрність на публічній службі», проведення круглого столу «Публічна служба без бар'єрів», освітнього серіалу «Публічна служба без бар'єрів» тощо).

Аналіз наявних результатів нормотворчої діяльності щодо закріплення засад безбар'єрність публічної служби дозволяє стверджувати про: а) імплементацію змісту «основних» актів ЄС про безбар'єрність в цілому (наприклад, Директива Ради ЄС 2000/78/ЕС від 27 листопада 2000 р. «Про встановлення загальних рамок для рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності», Директива ЄС 2016/ 2102 від 26 жовтня 2016 р. «Про доступність вебсайтів та мобільних застосунків органів державної влади», Директива ЄС 2019/ 882 від 17 квітня 2019 р. «Про вимоги доступності продуктів і послуг, або європейський акт про доступність», Директива ЄС 2018/ 1972 від 11 грудня 2018 р. «Про запровадження Європейського кодексу електронних комунікацій, який регулює комунікаційні мережі і послуги у рамках Єдиного цифрового ринку» тощо) та про правовий статус публічних службовців (Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (2000) 6 від 24 лютого 2000 р. «Про статус публічних службовців в Європі»); б) деталізацію (підзаконну нормативну регламентацію, із посиленням спеціалізації змісту нормативних положень, з огляду на сферу їх застосування) положень вітчизняного законодавства щодо безбар'єрності в аспекті її розуміння, її змісту. Так, наприклад, у наказі НАДС від 31 березня 2023 р. № 51-23 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування безбар'єрності на робочому

місці в державних органах» визначення безбар'єрності (п. 3. Розділу І. Загальні положення) публічної служби фактично дублює дефініцію, зафіксовану у Національній стратегії створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (Розділ І. Загальна частина). Серед основних напрямків подолання бар'єрів публічної служби виокремлено фізичну, цифрову та інформаційну (Розділ ІІІ Методичних рекомендацій), хоча детальний аналіз відповідних нормативних положень свідчить про «широке» розуміння відповідних напрямків й фактичне ототожнення їх із аналогом, закріпленим у Національній стратегії (Розділ ІІ), фізичний, інформаційний, цифровий, суспільний та громадянський, освітній, економічний напрямки. І це важливо, оскільки «Безбар'єрність на публічній службі - це умови, в яких кожен і кожна, хто прийшов на публічну службу, не лише розуміють необхідність надавати найкращих послуг людям, а й усередині публічної служби відчувають взаємну повагу, підтримку й мають ті умови, які дають змогу будь-якій людині працювати в колективі та вільно користуватися простором» [5]. в) розуміння її засадничої ролі для регулювання відносин публічної служби, із унормуванням засад інституційного, інфраструктурного та іншого забезпечення (координація співпраці НАДС із Радою безбар'єрності, Радником - уповноваженим Президента України з питань безбар'єрності тощо); г) уніфікація практики правозастосування щодо впровадження безбар'єрність у «розрізі» основних напрямків (затвердження Методології проведення опитування та опрацювання його результатів та орієнтовного переліку запитань опитування щодо визначення стану безбар'єрності на робочому місці публічних службовців, онлайн-курсів на національній платформі «Дія.Освіта» під назвою «Держава без бар'єрів» та Типової освітньої програми підвищення кваліфікації державних службовців, зорієнтованої на формування компетентностей із забезпечення безбар'єрного простору публічної служби), обмін позитивними (інноваційними) практиками у регіональному та видовому (системі органів публічної влади) вимірі тощо; д) аналіз, урахування зарубіжного досвіду відповідної правотворчості та правозастосування та прагнення до запозичення зразкових практик, із експертним супроводом (наприклад, за підтримки Уряду Японії в межах проєкту «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» (Проєкт підтримки Дія), що реалізується Програмою розвитку ООН в Україні підготовлено узагальнений звіт про законодавче регулювання цифрової безбар'єрності публічної служби у декількох зарубіжних країнах, в т.ч. серед яких і держави-члени ЄС, - Данії, Німеччині, Швеції, Франції та Великій Британії, сформульовані рекомендації для можливого запозичення для України [6]), що цілком узгоджується із пріоритетами сучасного розвитку публічної служби в цілому в контексті європейської інтеграції.

Впровадження безбар'єрності публічної служби в сучасних реаліях функціонування України варто розглядати не тільки як інструмент забезпечення доступності публічної служби в цілому для нових (модифікованих) складових її кадрового ресурсу, «опаленого війною» (оновленого урізноманітнення людських ресурсів), але й як реальний крок на шляху до унормованої європейської моделі публічної служби, публічна служба, спроможної працювати за європейськими правилами і бути повноцінною частиною європейського управлінського простору.

Список використаних джерел:

1. Публічний звіт Голови НАДС про підсумки діяльності у 2023 році. URL: https://nads.gov.ua/plani-ta-zviti/publichnij-zvit-golovi (Дата доступу: 28.03.2026)
2. Публічний звіт Голови НАДС про підсумки діяльності у 2024 році. URL: https://nads.gov.ua/plani-ta-zviti/publichnij-zvit-golovi (Дата доступу: 28.03.2026)
3. Публічний звіт Голови НАДС про підсумки діяльності у 2025 році. URL: https://nads.gov.ua/plani-ta-zviti/publichnij-zvit-golovi (Дата доступу: 28.03.2026)
4. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366 (в редакції розпорядження КМУ від

25 березня 2025 р. № 294-р). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text (Дата звернення: 28.03.2026)
5. Впроваджуйте безбар'єрність на практиці: новий освітній серіал для публічних службовців URL: https://nads.gov.ua/news/vprovadzhuite-bezbariernist-na-praktytsi-novyi-osvitnii-serial-dlia-publichnykh-sluzhbovtsiv (Дата звернення: 28.03.2026)
6. Законодавче регулювання цифрової безбар'єрності: найкращі європейські практики. Звіт за результатами дослідження. Київ, 2023. 30 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-11/undp_ukraine_-_digital_accessibility_legislation._european_best_practices.pdf (Дата звернення: 28.03.2026)

Приймаченко Дмитро
Університет митної справи та фінансів,
проректор з наукової роботи,
доктор юридичних наук, професор

Здійснення митними органами правоохоронної діяльності: стан та перспективи

Аналіз правової природи та змісту діяльності підрозділів Державної митної служби України, свідчить про здійснення митними органами правоохоронних функцій в сфері реалізації митної справи (виявлення, припинення митних правопорушень (контрабанда та порушення митних правил (далі – ПМП), притягнення осіб, винних у їх вчиненні до адміністративної відповідальності тощо). Фактично митні органи є суб'єктами правоохоронної діяльності. Разом з тим, чинним законодавством статус митних органів як правоохоронних органів не визначається, а, відтак, і не зараховує їх до системи правоохоронних органів держави.

Звісно, така правова невизначеність була й є предметом наукових дискусій, громадського обговорення та законодавчих ініціатив. На різних стадіях державотворення й, зокрема, етапах функціонування національної системи митної служби, домінуючими були інколи діаметральні точки зору: від митні органи – правоохоронні органи, до: митні органи, це органи, які надають виключно сервісні послуги. В цьому контексті необхідно відзначити, що варто розрізняти «правоохоронну діяльність (реалізацію правоохоронних функцій)» та «діяльність правоохоронного органу» – діяльність державного органу спеціального призначення, основним завданням якого є здійснення правоохоронних функцій».

Проаналізуємо аргументи, які свідчать про здійснення митними органами правоохоронної діяльності.

Національне чинне законодавство вже передбачає здійснення митними органами окремих правоохоронних функцій, зокрема:

- безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи (ст. 543 МКУ [1]). Фактично митні органі наділені унікальною, спеціальною компетенцію на здійснення митних формальностей та інших митних процедур, що пов'язані з переміщенням через митний кордон України предметів, товарів, транспортних засобів тощо. Саме в процесі їх переміщення й можуть мати місце митні правопорушення. запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України (п.10 ч.2 ст. 544 МКУ). Митні органи в процесі здійснення митних формальностей мають можливість безпосереднього виявлення фактів митних правопорушень та уповноважені на здійснення провадження в справах про порушення митних правил (розділ XIX МКУ);

- участь в організації та проведенні контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами, що мають право здійснювати